תהי בה ר' יוחנן [א]וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה אלא א"ר יוחנן [א]ממתין לה עד שתומם ומייתי שתי בהמות ומתנה [ב]אמר מר זכרים עולות דילמא תודה היא [ב]דמייתי נמי תודה והא בעיא לחם [ג]דמייתי נמי לחם ודילמא אשם הוא אשם בן שתי שנים [ד]ואישתכח[ג] בן שנה ודילמא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא לא שכיחי ודילמא פסח הוא פסח בזמנו מזהר זהירי ביה [א] ושלא בזמנו שלמים הוא ודילמא בכור ומעשר נינהו (א) למאי הילכתא למיכלינהו במומן [ה]הני נמי במומן מתאכלי אמר מר נקבות זבחי שלמים דילמא תודה היא [ו]דמייתי תודה והא בעינן לחם [ז]דמייתי נמי לחם ודילמא חטאת היא חטאת בת שנתה [ח]ואישתכח [ד]בת שתי שנים ודילמא חטאת שעברה שנתה לא שכיח אשתכח בת שנתה מאי תניא חנניא בן חכינאי אומר עז בת שנתה לחטאת לחטאת סלקא דעתך אלא אמר אביי כחטאת [ט]כונסה לכיפה והיא מתה מאליה [י]תנו רבנן [י]אין לוקחים בהמה במעות מעשר שני ואם

רש"י

תהי בה ר' יוחנן. בהא דרבי אושעיא: **וכי אומרים לו לאדם כו'.** דכל בהמות מזבח אסור לחללה תמימה שנאמר[ו] אם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ואמר מר (מנחות דף קא.) בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר יכול יפדו על מום עובר כו' וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה נאמר לו עמוד וחטא לחללה מזיד בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו: **אלא אמר רבי יוחנן.** הא דקתני זכרים עולות לא היא ולא דמיה קריבין בעודה תמימה אלא ממתין לה עד שתומם מום קבוע ויהא מותר לחללה ומייתי שתי בהמות חדא לעולה וחדא לשלמים ומתנה אם זו עולה תהא זו עולה תחתיה וחבירתה שלמי נדבה ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה וחבירתה עולת נדבה: **דמייתי נמי תודה.** ומתנה: **ודילמא אשם הוא.** וליכא למימר דנייתי נמי אשם דאין אשם בא נדבה: ומשני **אשם בן שתי שנים.** דאשם גזילות[ז] ומעילות[ח] ושפחה חרופה[ט] כתיב בהן איל והאי מתני' דאשתכח בן שנה וליכא לספוקי באשם: **ודילמא אשם נזיר או אשם מצורע.** דכתיב בהו כבש[י]: **בזמנו.** כל זמן שהוא ראוי לפסח: **שלא בזמנו.** עבר זמנו: **שלמים הוא.** והא מייתי שלמים: **למאי הלכתא.** תירוצא הוא כלומר למאי הילכתא אתית לספוקינהו בבכור ומעשר למיכלינהו במומו שספק בכור וספק מעשר נאכלין במומן לבעלים שהרי אין להם פדיון והני נמי לכשנפדו נאכלין במומן ואוכלן בתורת בכור ומעשר שאין נשחטין באיטליז ואין נשקלין בליטרא[כ]: **חטאת בת שנתה.** היא דכתיב (ויקרא ה) נקבה מן הצאן כשבה וכל[ל] כשבה (בן שנה) [בת שנתה] היא: **ואישתכח בת שתי שנים.** ובהמה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן: **עז בת שנתה לחטאת.** לישנא דקרא (במדבר טו) לסימנא בעלמא נקט כלומר אם בת שנתה היא מקריבה חטאת: **חטאת סלקא דעתך.** דילמא לאו חטאת היא והיכי קריבה[מ] ותנאי נמי ליכא דחטאת לא קרבה נדבה: **כחטאת כונסה לכיפה והיא מתה מאיליה.** כדין חטאת שאינה ראויה ליקרב כגון חמש חטאות דאזלי למיתה (תמורה דף טו.): **לכיפה.** לאו דוקא או שמא כיפה היתה מתוקנת לכך: **והיא מתה.** שאין נותנין לה מזונות[נ]: **אין לוקחין [ס]בהמות במעות מעשר שני.** חוץ לירושלים דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך ועוד שמא תכחיש בטורח הדרך:

בשוגג

תוספות

מתנותיהם ומתנות של שלמים דשלמים טעונין שתי מתנות[ע] ובכור ומעשר מתנה אחת[פ] ולא [צ]יכול להקריבה אלא צריך להמתין עד שיתמומם ולא רצה לתרץ שימתין לה עד שיתמומם ואז יאמר אם שלמים תהא מחולל על מעות הללו דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים היינו כל זמן שהם תמימים משום דמשמע ליה לרבי אושעיא הא דקתני זכרים עולות ונקבות זבחי שלמים הוי מיד שמלא הבהמה מלי למיעבד הכי בלא המתנה עד שיתמומם:

דמייתי נמי תודה. וא"ת ואמאי צריך להביא בהמה אחרת לתודה באותה עצמה שיעשה זבחי שלמים יתנה ויאמר אם אינה שלמים תהא תודה ואי משום המתנות הוו שוין ואי משום דלא שוו באכילתן דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד[ק] ותודה ליום ולילה[ר] ואין מביאין קדשים לבית הפסול[ש] ע"כ האי תנא קסבר דמביאין מדקתני בסמוך פסח שלא בזמנו שלמים ואע"ג דפסח[א] אינו נאכל אלא ליום ולילה[ב] ושלמים נאכלים לב' ימים ולילה אלמא לא חייש מן האכילה[ג] וי"ל משום דתודה בעי לחם וא"ת לייתי לחם ויתנה אם היא תודה הרי לחמה ואם היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין לחם בא נדבה וחולין בעזרה הוא כדאמרינן בפרק התודה (מנחות דף פ:):

ודילמא אשם הוא. ואם תאמר ויתנה באותן של שלמים דהא שוו במתנות ואי משום סמיכה דשלמים טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה[ת] הא סמיכה לא מעכבא[א] ואי משום אכילה הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול ויש לומר דאין להתנות אשם בשלמים שהרי שלמים טעונין נסכים ואשם אין טעון נסכים[ב] ואין לומר שיתנה לנסכים ויאמר אם היא שלמים מוטב ואם לאו יהו נסכי נדבה שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין שנסכי חובה לספלים ונסכי נדבה מזלפן על גבי אישים[ד][ג]: **ודילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא. ואם תאמר אשם מצורע מיהא יתנה בשלמים שהרי שוין הן בנסכים ויש לומר דעיקר קושיא מאשם נזיר ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר עוד י"ל דבאשם מצורע איכא חששא אחרינא שצריך ליתן מדמו על בהונות מצורע והכא ליכא מצורע עוד אמר ה"ר שמשון מקוצי דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנמצא ויהיה אותו שיביא חולין לעזרה משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתה) [ולרעייה][ד] אזלא והשתא ניחא דלא מצי להקשות מידי אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה: **שלא** בזמנו הוי שלמים. וא"ת כיון דמזהר זהירי בפסח היאך יבא לידי פסח שלא בזמנו[ה] וי"ל דלפעמים הפסח חולה ומפריש אחרי או שמא איירי בפסח שנטמאו בעליו אי נמי כגון שהפריש שני פסחים לאחריות שעכשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחר זמנו: **אשתכח** בת שנתה מאי. אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה דכל שבחטאת מתה באשם רועה[ו] ואם כן תרעה עד שתסתאב והדמים יהיו לקייץ המזבח אבל בחטאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי בעי גמרא ומאי תקנתיה וא"ת לעיל דקאמר זכרים עולות ליחוש דילמא שעירי רגלים וראשי חדשים שהם חטאות צבור והם זכרים וא"כ אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא דילמא חטאות נ"ל דלהא ליכא למיחש דהא לב ב"ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו חולין:

אין לוקחין בהמה במעשר שני. פירש בקונטרס חוץ לירושלים משום דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דהתורה הקפידה בכסף צורה ועוד שמא תכחיש בטורח הדרך ולא נהירא דהא דבעינן כסף צורה היינו דוקא דרך חילול כגון לקנות דבר שאינו אוכל שאז צריך לחזור ולמכור אבל במקח להוליך בהמה ולאוכלה בירושלים שרי ולא בעינא כסף צורה והכי נמי אמר בהגוזל קמא (ב"ק דף צז:[ז]) מי שיש לו מעות בבבל שאינם יוצאין בירושלים זבין בהמה בבבל וממטי לה בירושלים אלמא לא בעינן כסף צורה מיהו ללישנא דשמא תכחיש לא קשה כולי האי דאיכא למימר דיותר טוב לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים ואע"ג שמתכחשת מטורח הדרך מלהביא המעות של בבל שאינם יוצאים בירושלים אבל ללישנא דכסף צורה קשה טובא כדפרישית לכך נראה לר"י לפרש דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות כו' גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי אמרינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ:[ח]) דקאמר התם מעות מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיים בין שחוטים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים על שחוטים מתחללין על חיין אין מתחללין ומסיק מחלוקת בזכרים אבל בנקבות דברי הכל אין מתחללין על חיין שמא יגדל מהם עדרים[ט] ובזכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות אי לא[ח] דרבי מאיר לא גזר ורבנן גזרי והכא דקאמר אין לוקחין גזירה זכרים אטו נקבות[י] ואם תאמר כיון דטעמא הוי משום גזירה אמאי קאמר התם[ט] לשון מתחללין דמשמע אפילו דיעבד לא מהני והא אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדיעבד מהני ואם כן מחללין מיבעי ליה דכוותיה אמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף מה:) דקאמר התם אלא מאי דרבנן [ט]אין מתחללין מיבעי ליה ויש לומר כיון דבהאי דלולב הגזול יש תקנה לעשות לומר יחזרו דמים למקומן כדקאמר הכא משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני דאי אמרינן מהני כך לי דיעבד כמו שהיה עושה אותו בתחלה:

ואם

עין משפט נר מצוה

קס א ב ג ד ה ו ז ח ט מיי' פ"ו מהל' פסולי המוקדשין הל' ח:

קסא י מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלט"ז:

מוסף רש"י

תהי בה. לשון מריח כמו בת תיהא דמס' ע"ז (סו:) כלומר מעיין ומחשב לדעת טעמו של דבר (ערובין סו.).

מוסף תוספות

א. שלא בזמנו הקרב שלמים. תוס' הרא"ש. ב. כדאיתא בפסחים פ' האשה גבי שכח רבו מה אמר לו (דף פט.). שם. ג. דהוה ספיקא ומשום תקוני גברא וכו' שמעון דאית ליה בפ' התערובות (זבחים עה.). ריטב"א. ד. כדאיתא בזבחים בשלהי כל התדיר (דף צא:). תוס' הרא"ש: והיה צריך לדחוק לאוקמי כמ"ד לספלין דפלוגתא דתנאי היא. תוס' רשב"י. ה. דכיון דלא נאבד בזמנו הא אקרבוה דמתני' בתמימים עסקינן. ריטב"א. ו. ואח"כ הבריא וחזי להקרבה. ריטב"א. ז. ומפרש בירושלמי דבזכרים וכו'. תוס' הרא"ש. (ועי' מהרש"א בסוכה). ח. והך ברייתא דהכא ע"כ רבנן היא. תוס' הרא"ש. ט. בפלוגתייהו דר"מ ורבנן. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

א) תוספתא דחלה פ"ק ה"ח מנחות מח. שבת ד. וע"ע כי בעירובין לב: אמר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא זוטא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה, ב) [אמר מר ליתא בכת"י ודפו"ר, ול"ה ברש"ל. וכן בהמשך], ג) [בכת"י: והאי אישתכח], ד) [עי' תוס' זבחים עה: ד"ה איכא בן שנה], ה) תוספתא דמעשר שני פ"א הט"ו [ע"ש], ו) [ויקרא כז, כז], ז) [שם ה, כה], ח) [שם שם, טו], ט) [שם יט, כא], י) [נזיר: במדבר ו, יב. מצורע: בויקרא יד, יב], כ) [בכורות לא ע"א], ל) [בדפו"ר: וכל כבש בן שנה הוא], מ) [בדפו"ר: ותנאה], נ) [עי' תמורה יז, ע"א], ס) [בדפו"ר: בהמה], ע) [זבחים נה ע"א], פ) [שם נו ע"ב], צ) [בדפו"ר: יוכל], ק) [שם נה ע"א], ר) [שם], ש) [שם עה ע"ב], ת) [עי' תוס' נדה ע: ד"ה וסמיכה], א) [עי' זבחים ו ע"א. וע"ע תוס' גיטין כח ע"ב ד"ה והא ותוס' זבחים עד: ד"ה והא], ב) [מנחות נ ע"ב], ג) [וע' היטיב תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי וכו' ותוס' חולין כג: ד"ה דאמר ומצוה ליסבן], ד) [הוגה ע"פ פסחים עג ע"א. ועיין מראה כהן], ה) [ב"ק קי ע"ב], ו) [ושם ד"ה דזבין], ז) [ושם ד"ה שמא], ח) [כ"ה בירושלמי מע"ש פ"א ה"ב], ט) [נדל"ל דרבנן מחללין ואין מחללין. רש"ש, ועי' עלמו"י],

הגהות הב"ח

(א) גמ' למאי הילכתא. נ"ב עיין בזבחים דף ט ע"א וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ושלא בזמנו שלמים הוא. נ"ב עי' חדושי הרשב"א והריטב"א:

כשוגג. שלא ידע שהן מעות מעשר שני יחזרו דמיס למקומס כופין המוכר להחזיר הדמיס דמקח טעות הוא שאילו ידע שהן מעות מעשר לא היה לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים ובמעות הוה ניחא ליה לאמטויינהו: **במקום.** בירושלים דכתיב (דברים יב) אל המקום אשר יבחר וגו': **בד"א.** אמזיד קאי: **לשם שלמיס.** שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף מעשר ליקרב שלמיס כדילפינן לה במנחות (דף פב.) שם שם וזבחת שלמיס ואכלת שם[1] ובמעשר כתיב ואכלת שם:[1] **לחולין.** שלקחה לאוכלה חוץ למקום: **בין שוגג.** לאו אמתכוין להוליא לחולין קאי דא"כ לאו שוגג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי והכי קאמר אבל לקחה לשם חולין דמזיד דידיה מתכוין להוליא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיס למקומס שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסי' ליה למוכר כדאמר לקמן[מ] דלאו עכברא גנב אלא חורא גנב: **במזיד קידש.** דכיון דליכא טעות משום קנסא לא אמרי רבנן דליבטול: **אמר ר' אלעזר.** מתניתין ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוליאו לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועבר על לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) דיודע שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו: **והרי בהמה עמאה דאדם יודע כו'.** דאיכא למימר כי שקיל להו למעות אדעתא לאסוקינהו לירושלים שקיל להו ותנן יאכל כנגדן הלוקח יקח מעות מעות משלו ויאכלם בירושלים: **אלא מאני' באשה חבירה עסקינן דידעה.** שאין מעשר שני מתחלל ע"י קידושיה ועולה ואוכלתן אבל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה טמאה: **כי הכא.** כדאמרן גבי לוקח בהמה טהורה מזיד[מ]:

כשברח

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם. פי' בקונט' דכופין המוכר להחזיר הדמיס דמקח טעות הוא דאם היה יודע שמעות מעשר הן לא היה לוקחה דטריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים והמעות הוה ניחא ליה לאמטויינהו וא"ת מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריוח הוא לו שיפטר לעלות לירושלים כי המעות של מעשר שני אינן בידו כיון דאמרינן יחזרו למקומס וי"ל דודאי קנס הוא לו מה שאנו אומרים יחזרו דמיס למקומס דבלאו חזרת המקח יכולים לפוטרו מלהעלות המעות לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח לאכל קדושת מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפניו והיה הלוקח מעלן לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה ללוקח שיאכל כנגדן בירושלים ויחלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר:

במזיד תעלה ותאכל במקום.

וקשה כמאן אמיא הך ברייתא אי כרבנן הא אמרי' אין מתחללין אפי' דיעבד ואי כר' מאיר אפי' לכתחילה מחללין דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין על חיה ועוף ועל הבהמה בעלת מום והא דנקט לעיל מתחללין במלתיה דר"מ דמשמע דיעבד משום רבותא דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' דיעבד אין מתחללין ואומר ר"י דאתיא כרבנן ולכך מתחלל הכא על בהמה דמיירי בתמימה דחזיא לשלמים ויביא אותה לירושלים ויאכלה בתורת שלמים[א] והתם מיירי בבעלת מום דלא חזיא לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני[ב] דהך ברייתא דקתני במילתיה דרבי יהודה אם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו טמאין בין בשוגג בין במזיד יחזרו דמיס למקומס ומהיא דהגוזל קמא (ב"ק דף נ:) דקאמר זכין בהמה וממטי לה התם שמא אתיא כר' מאיר דאמר מותר לחלל

אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה לאוכלה חוץ לירושלים בין שוגג לאו אמתכוין להוליא לחולין קאי דאם כן לאו שוגג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי וה"ק אבל לקחה לשם חולין דמזיד דידיה מכוין להוליא מעשר לחולין הוא בין שוגג בין מזיד יחזרו דמיס למקומס שוגג משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרינן לקמן דאין עכברא גנב אלא חורא גנב ופריך והאמר תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל כי הכא דאמרינן יחזרו דמיס למקומס אמר ר' אלעזר מתני' ליכא למיקנסיה כלל דאשה יודעת כו' ולא נתכוונה להוליאו לחולין אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועובר על לפני עור לא תתן מכשול שהרי יודע הוא שהלוקח מתכוין לאוכלה בעירו כך פירש הקונטרס וקשה טובא דלא דאמרו ברשעי עסקינן שפי' שהלוקח מתכוין לאכלה חוץ לירושלים ועוד קשה מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא הלא אם לא יקח ממנו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנהרא כגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כדאמרינן פ"ק דמסכת ע"ז (דף ו:) ועוד קשה דמשמע מתוך פירושו שהבהמה נתפסת בקדושה והמעות נתחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמיס למקומס והמוכר יאכל הבהמה חוץ לירושלים וליכא למימר שיחזור ויחלל לוקח קדושת בהמה על מעותיו דהא אדרבי יהודה קיימא דסבר לקוח בכסף מעשר אינו נפדה[מ] דלא אלים למתפס פדיונו ועוד קשה מאי פריך והאמר תנן רבי יהודה אומר קידש הא לא דמיא כלל דהכא לוקח אמר בפירוש שלא יוליכנה לירושלים אבל הכא האשה אומרת שתוליכנו לירושלים לכך פר"י אבל במתכוין להוליא מעות מעשר שני לחולין כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו[נ] בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים והיינו מתכוין להוליא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמיס למקומס דחייסינן שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר דפקע מינייהו קדושת מעשר שני ואע"ג שפירש לו הלוקח קסבר שאין לוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל והשתא פריך שפיר והא תנן במזיד קידש ומעות לא נתחללו ושבקינן להו ביד האשה וסמכינן עלה שתעלם לירושלים הכא נמי למה המכר בטל יעלם המוכר לירושלים ויאכלם בקדושת מעשר ומשני אשה יודעת כו' אבל הכא המוכר אינו יודע לפי שמוכר לו דבר הראוי להתחלל עליו וקסבר שלא הועיל תנאי של לוקח ואילו לחולין ואם נאמר לו שיוליכם לא יאמין לנו:

מתקיף לה ר' ירמיה **והלא בהמה טמאה.** שאינה ראויה להתחלל עליה מעות ואפילו הכי קאמר יאכל כנגדן ולא אמרינן אדם יודע ואם כן גבי אשה נמי הוה ליה למימר דבעל יאכל כנגדן בירושלים ופירש בקונטרס דיאכל כנגדן רולה לומר (ג) והלוקח יקח מעות משלו ויאמר כ"מ שהמעות ביד המוכר יהו מחוללים על מעות אלו ויעלם ויאכלם בירושלים והקשה רבי יצחק בן אברהם הא מוקמא לה בסמוך כשברח המוכר וא"כ היאך הוא יכול לחללם והרי אין אדם מחלל דבר שאין ברשותו כדאמר בפרק מרובה (ב"ק דף פט.) בשמעתא דלעולם דפריך לר' יוחנן דאמר גזל ולא נתייאשו הבעלים שיהם אינם יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו ופירש רי"ם דאין זה אלא קנסא דקנסוהו ללוקח אבל לעולם המעות קדושים ביד המוכר והר"ר מאיר מפרש שאני הכא שהלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר משום דזכות הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו דהא דאמרינן בנדרים (דף לו:) דבעי התם התורם משלו על חבירו צריך דעת בעלים או לא מי אמרינן זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה[ס] ועד כאן לא מיבעיא ליה התם אלא משום[ע] דאמר ניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה אבל היכא דלא שייך כי אם זכות כי הכא עבדינן זכותיה אבל בהאיש דלעוטים ליכא למימר הכי שהרי הגזלנים עצמם אינם יכולים לתקן כלום מה שבידם שהרי אינו שלהם והוי גזל ולא נתייאשו וכיון דאינהו לא מצי עבדי[פ] והשתא ניחא שכשהמעות ביד המוכר יצא לחולין אם יאכל הלוקח כנגדו אע"פ שאין בידו דכיון שהוא זכות למוכר יעשה לוקח שלוחו ויחללנו[צ]:

כשברח

ואם לקח בשוגג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במתכוין ולקח תחילה לשם שלמים אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין בין שוגג בין מזיד יחזרו דמים למקומם והאנן תנן [ו]רבי יהודה אומר במזיד קידש [ז]אמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעות מעשר שני מתחללין על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים מתקיף לה ר' ירמיה והרי בהמה טמאה עבדים וקרקעות דאדם יודע שאין מעות מעשר שני מתחללין עליהן [ח]ותנן [ט]אין לוקחים בהמה טמאה עבדים וקרקעות במעות מעשר שני [י]אפי' בירושלים ואם לקח יאכל כנגדן[כ] אלא הכא באשה חבירה עסקינן דידעה אמר מר אם לקח יאכל כנגדן [א] ואמאי יחזרו דמיו למקומם כי התם [ב]אמר שמואל כשברח

מסורת הש"ס

[מ] (לעיל נב: [בכורות ט:]), [נ] (בכורות שם), [ס] מעשר שני פ"ח מ"ז, [ע] [בדפו"ר ליתא אפי', והכס"ל מיתק בירושלים. וכן ליתא במשנה דמע"ש], [פ] [בכמ"י טעקי: בירושלים, וכ"ה בכתבטוים], [צ] (דברים כו, ז), [ק] (שם יד, כו), [ר] (ע"ב), [ש] [נראה דיש להוסיף: במתכוין להוליא מעשר לחולין. הר"ש מדעפורת, ע"ש], [ת] [סוכה מ:], [כ] [פרק ח הלכה ט"ו], [ל] [וע"ע היטב תוס' סוכה מ: ד"ה שמא יגדל], [מ] [מע"ש פ"ג מ"י, ע"ש], [נ] [בדפו"ר: בקדוש'], ונל"ל בקדושתן], [ס] [בדפו"ר: ועל כרחך, וכ"ה כרש"ל], [ע] [בדפו"ר: דלמר', ונל"ל דאמרינן], [פ] [עיין לעיל כג ע"ב], [צ] [וע"ע תוס' ב"ק סח: ד"ה הוא דאמר ותוס' סוכה לט. ד"ה מעות], [ק] [יתכן ש"ל ומשני דשאני הכא], [ר] [מיבת לאו ל"ב יתכן שהיא ט"ס, או ש"ל ומיהו לאו [כללא הוא דהא] כדאמ], [ש] [בכס"ר טהורה, אמנם עי' הגהות הגר"א וכ"כ],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מתקיף וכו' רולה לומר דהלוקח וכו': (ב) בא"ד על מעות אלו ומשני כל המתלקט אלמא דמשוה חלול להקדש ופי' ריב"א כל"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואמאי יחזרו דמיו למקומם. נ"ב פי' דהא בבהמה טמאה בין שוגג כו' כמ"ש בתוס' ד"ה במזיד בשם התוספתא:

מוסף רש"י

במזיד. שמתכוין לאלו, קידש. אם קידש בו את האשה מקודשת (בכורות ט:). דמעשר ממון הדיוט הוא (לעיל נב:).

מוסף תוספות

א. וכמו שמפרש ר' יהודה שלקחן מתחילה לשם שלמים דאז לא גזרו בדיעבד שמא יגדל וכו'. תוס' הרא"ש. ב. אע"ג דצנועים פליגי התם קיי"ל כר' יוחנן דלית ליה כצנועים. תוס' הרא"ש.

תוס' ר"י הזקן

יאכל כנגדן. הלוקח יקח מעות משלו ויאכלם בירושלים ויאמר כל מקום שהמעות ביד המוכר הרי הם מחוללים על אלו. אשה יודעת. פי' קסבר הואיל ואשה שייכא נמי במעשר שני יודעת כל הדינין. ואותביה והרי בהמה טמאה דאדם יודע וכו'. כלומר כולהו שייכי במעשר ולדידך כל בני אדם יודעים כל הדינים. ק) ושאני הכא באשה חברה. כלומר סתמא דאינשי נשי אע"ג דשייכי בעניינא לא בקיאי בכולהו דינין דההוא עלמא, ומתני' איירי באשה שלמדה מעשר שני כל דיניו. ומיהו ר) לאו בדם טוהאתה וטהרתה שהיא סופרת לעצמה ובעלה נשען עליה, כל אשה היא חברה לגבי הא מילתא, ואם טמאה את עצמה מדם שראתה שוב אינה יכולה לומר שאותו דם הוא ממכה שיש לה במקור כמו שבארנו פרק תינוקת. ומהכא חזינן בהדיא דבמאי דשייכי חדא דינא אית להו עם שאר אינשי דלא גמירי דהא דשאינה חברה דינה שוה עם סתם מוכר שמכר לו בהמה טמאה, והכי משמע הך שיטה, ומשום הכי איצטריך לאוקומי באשה חברה. [כי התם]. דה"נ אמרינן גבי לוקח בהמה ש) טמאה מזיד ברייתא. שברח. המוכר שהדמים בידו.

קסב א ב מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל' ח:

כשברח וטעמא דברח הא לא ברח קנסינן למוכר (א)ונקנסיה ללוקח לאו עכברא גנב אלא חורא גנב ואי לא עכברא חורא (א) מאי קעביד מסתברא כל היכא דאיכא איסורא התם קנסינן: **מתני'** ג)אהמקדש בערלה בכלאי הכרם בשור הנסקל ובעגלה ערופה בצפורי מצורע ובשער נזיר ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת ג)מכרן וקידש בדמיהן מקודשת: **גמ'** בערלה מנלן ד)דתניא 1ערלים לא יאכל אין לי אלא איסור אכילה ה)הנאה מנין שלא יהנה ממנו ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל וערלתם (את) ערלתו לרבות את כולם: בכלאי הכרם: מנלן ו)אמר חזקיה ז)אמר קרא 2פן תקדש פן תוקד אש רב אשי אמר פן יהיה קדש אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף כלאי הכרם תופס את דמיו ויוצא לחולין אלא מחוורתא כדחזקיה: שור הנסקל ז)מנין ח)דתניא ט)ממשמע שנאמר 3סקול יסקל השור איני יודע שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה מה ת"ל לא יאכל את בשרו מגיד לך ט)שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה בהנאה מנין ת"ל ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין לו בהם הנאה של כלום י)ממאי דהאי לא יאכל את בשרו להיכא דשחיט לאחר שנגמר דינו הוא דאתא דילמא היכא דשחיט לאחר שנגמר דינו שרי כ)והא לא יאכל היכא דסקליה מיסקל ל) הוא דאתא וכדר' אבהו א"ר אלעזר מ)דא"ר אבהו א"ר אלעזר ה)כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל ולא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד נ)איסור הנאה עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך ס)בנבילה הני מילי היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא יאכל הכא איסור אכילה מסקול יסקל נפקא דאי ס"ד לאיסור הנאה הוא דכתיב נכתוב קרא לא יהנה אי נמי לא יאכל את בשרו למה לי אע"ג ע)דשחטיה כעין בשר אסור מתקיף לה מר זוטרא ואימא ה"מ היכא דבדק צור ושחט בה דמיחזי כסקילה אבל שחטיה בסכין לא מידי סכין באורייתא כתיב ועוד פ)תניא ו)בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה והשתא דנפקא לן איסור אכילה ואיסור הנאה תרווייהו מלא יאכל האי בעל השור נקי למאי אתא להנאת עורו סלקא דעתך אמינא לא יאכל את בשרו כתיב בשרו אסור ועורו מותר צ) ולהנך ק)תנאי דמפקי ליה ר)האי בעל השור נקי לחצי כופר ולדמי ולדות הנאת עורו מנא להו ש) מאת בשרו את הטפל לבשרו ואידך

את

כשברח. המוכר שהדמים בידו: ומתמהינן **הא לא ברח קנסינן למוכר: אלא חורא גנב.** אלמלא חור שהעכבר מצניע גניבתו שם לא היה גונב: **חורא מנא ליה.** מאין לו הגניבה: **מתני' המקדש בערלה כו'.** דכולהו איסורי הנאה נינהו כדיליף לה בגמרא: **מכרן וקידש בדמיהם מקודשת.** דאין הדמים נתפסין באיסור כדיליף לקמן ת): **גמ' מנלן.** שאסורה בהנאה: **מנין שלא יהנה ממנו.** כגון שלא יצטבע בו בפירי הראוי ליצטבע בו כגון קליפי אגוזין ושומר לפירי אסור כפירי א): **ולא ידליק בו את הנר.** כגון מן השמן: **אף כלאי הכרם תופס את דמיו.** אלמה תנן במתני' מכרן וקידש בדמיהם מקודשת אלמא אין תופסין את דמיהם: **שהוא נבלה.** הואיל וסקלו ונבלה כבר למדנו מלא תאכלו כל נבלה (דברים יד) שאסורה באכילה: **מגיד דאם שחטו כו'.** ותרתי אשמועינן קרא סקול יסקל השור ואם נשחט לא יאכל: **להיכא דסקליה מסקל.** ולאסריה בהנאה אתא דלא יאכל משמע איסורי הנאה כדרבי אבהו דמנבילה [לא] נפקא לן בה איסור הנאה שהנבלה פרט בה הכתוב היתר הנאה ולהכי כתיב בדידיה בהדיא לא יאכל ולא פרט אחריו היתר ובעל השור נקי לדרשא אחרינא אתא לחצי כופר ודמי ולדות כדלקמן: **עד שיפרט לך הכתוב.** דמדאיצטריך לפרש בנבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ב) למשרייה בהנאה ולא נכתב בו אלא לא תאכלו ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא ובפסחים (דף כב.) פרכינן עלה טובא: לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ל"ג במילתיה דרבי אבהו דאי הוה סבירא ליה דברים ככתבן דוקא תו לא מצי יליף מיניה דהיכא דלא פרט היתר ליתסר דהאי דנבלה לאו אתא להיתר הנאה אלא לאשמועינן דחילופא אסור ג): **ה"מ.** דשמעינן איסור הנאה מלשון אכילה היכא דנפקא לן איסור אכילה מיניה דכיון דמבעי ליה נמי לאזהורי אאכילה כלל כל הנאות בלשון אכילה דילפינן מנבילה ד) התם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע אבל הכא לאיסור אכילה מקרא אחרינא נפיק ולא הוצרך זה אלא להנאה למה לי לאפוקי הנאה בלשון אכילה ליכתוב לא יהנה אלא ודאי לאכילה גופיה איצטריך ולהיכא דשחטיה: **אי נמי לכתוב לא יאכל.** ולשתוק את בשרו למה לי: **כעין בשר.** ששחטו: **ואימא ה"מ.** דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור היכא דבדק צור ושחט בה דסקילה היא דמנבלה לא מצי נפיק דלאו נבלה הוא אבל שחיטת סכין לא: **מידי סכין כתיבא באורייתא.** אלא שחיטה וכיון דהכי הוא כי שחטה נמי בצור לאו סקילה היא אלא שחיטה ואסר לך הכתוב בשרו והוא הדין סכין: **ולהנך תנאי דמפקי ליה להאי ובעל השור נקי.** בב"ק (ד' מא:): **לחצי כופר.** שאם הרג את האדם נקי מחצי כופר ואע"ג דמועד משלם כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי היכי דגבי נזקין משלם חצי נזק: **ולדמי ולדות.** אם נגף אשה הרה ויצאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שהאדם הנוגף משלם כדכתיב (שמות כא) ענוש יענש וגו':

כפרה

כשברח. פי' הסיא דאין לוקחין עבדים: **הא** לא ברח קנסינן למוכר. כמו ההוא דלעיל דאמר יחזרו דמים למקומם שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו חוץ לירושלים דקנס הוא כשתחזור לו: **ונקנסיה** ללוקח. פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל ולפירוש ר"מ פריך שפיר שהמעות שביד המוכר יוצאין לחולין על ידי הלוקח אבל לפי' ריב"א קשה מאי פריך אדרבה מוטב לקנוס המוכר להוציא איסור מידו מלקנוס הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר כלומר המעות שלא נתחללו ושמא יאכלם חוץ לירושלים דכסבור נתחללו וי"ל דלדידיה הכי פריך וליקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר א ויאמר לו המעות שהן קדושין בידך תהא קדושתן על אלו ואז יצאו לחולין: **מסתברא** כל היכא דאיכא איסור קנסינן ליה. פירוש והיינו המוכר שהרי המעות דמעשר ברשותו הוי קיימא ולפיכך קנסו ליה שיחזרו דמים למקומם והיינו שלא מכר בהמתו וזה דוחק לפירוש ריב"א דפירש לעולם המעות שביד המוכר קדושים מקודשת מעשר וצריך להעלותן לירושלים א"כ אדרבה זכות הוא לו ב מהא ס) דאמרן יחזרו דמים למקומם דטוב לו שיחזור לו בהמתו מלהעלות דמיו בירושלים אבל לפירוש הר"ס ניחא אך זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל דפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו דמים למקומם ואם כן לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה ללוקח למימר דיאכל כנגדו בירושלים שהרי האיסור הוא בידו דהיינו בהמה אבל לפירוש ו)[ריב"א] ניחא שהרי האיסור הוא ביד המוכר ואם תאמר לעיל דקאמר גמרא ז)דקנסוהו ללוקח ויאכל כנגדן מאי קנס הוא זה ג כי נמי אמר יחזרו דמים למקומם צריך הלוקח להעלות המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליפטר עצמו מלעלות לירושלים ח) וכשנאמר לו שיאכל כנגדו בירושלים והמקח יהיה שלו יהיה לו הפסד גדול בלקיחת הבהמה שלקח: **המקדש** בערלה כו' אינה מקודשת. פירוש לפי שאיסור הנאה ט) וא"ת אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כד:) ויש לומר דבכאן מיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאתו אי נמי יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שוה פרוטה אף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי י) מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא חשיב בהך מתני' פיגול ונותר וטמא ויש לומר דבקדשים לא קא מיירי והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דקסבר כרבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה בפרק כל שעה (שם דף כג.) והא דלא חשיב עבודת כוכבים משום דלא שייך למיתני ביה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת שהרי עבודת כוכבים תופסת דמיה כ) ושביעית אחר הביעור: **מנין** שלא יצבע בו. אע"ג דאמרינן לא יהנה אצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ד דשרי משום דחזותא לאו מילתא היא ל) ואיצטריך לאשמועינן שלא ידליק דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו קמ"ל דאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא כדרך הנאתו שרי. [וע"ע היטב תוס' ב"ק קא. ד"ה ולא יצבע] מ):

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פ"ה מהל' אישות הל"א [והל"ב] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' כא כב:

סד ב מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קמד טוש"ע יו"ד סי' רצד ס"א:

סה ג מיי' שם הל"ו סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רצו ס"ג:

סו ד מיי' שם פ"ד הל' כב סמג לאוין קמה:

סז ה מיי' שם פ"ח הלט"ו סמג לאוין קלט:

סח ו מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א:

תורה אור השלם

1 וְכִי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מַאֲכָל וַעֲרַלְתֶּם עָרְלָתוֹ אֶת פִּרְיוֹ שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל: ויקרא יט כג

2 לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: דברים כב ט

3 וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִישׁ אוֹ אֶת אִשָּׁה וָמֵת סָקוֹל יִסָּקֵל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשּׁוֹר נָקִי: שמות כא כח

מוסף רש"י

לאו עכברא גנב אלא חורא גנב. עכבר הגונב ומניח בחור, אם לא היה לו חור להניח בו לא היה גונב, הלכך חורא קא גניב ליה (ערכין ל.). חור בכותל שהעכבר נכנס לתוכו ונוטל מפני רודפיו (גיטין מה.). מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. דלא מיתפסי באיסורא וממונא הוא אע"ג דאיהו אסור לאתהנויי מינייהו מיהו ההיא הנאה מטיא ליה ע"י ערלה אבל איהי (האשה) לאו מערלה קא מטיא לה, ודקא קידושי אשה אבל אי נהנוי מינייהו מדרבנן אסור (ע"ז נד:). ולא יצבע בו. כגון בקליפי אגוזים שהשומר אסור משום ערלה כפרי עצמו (פסחים כב:). ולא ידליק בו את הנר. כגון בשמן של ערלה (שם). שאם שחטו לאחר שנגמר דינו. והכי אמר קרא סקול יסקל השור ואי לא סקלו אף על פי כן לא יאכל את בשרו (פסחים כב:). דהכי משמע קרא מכלל שור לידי סקילה יסקל וסוף לא יאכל את בשרו (ב"ק מא.). נקי מנכסיו. חסר (נדה לא.). היכא דסקליה מיסקל. ואתא לא יאכל לאסרו בהנאה וכדר' אבהו, וקרי מבעיא ליה לדרשה אחריתי, לחצי כופר ולדמי ולדות כדלקמן (ב"ק שם). עד שיפרט לך הכתוב. שהיא מותר בהנאה, כדרך שפרט לך בנבלה. שאף על פי שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה, הא כל מקום שלא פירש לך בו היתר הנאה, הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל (חולין קיד: וב"ק ... פסחים כא: וב"ק מא.). הני מילי. דמפיק קרא לאיסור הנאה בלשון אכילה, היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא יאכל. אגב דכתיב לן נמי לאכילה מפיק ליה בלשון אכילה, אבל הכא לאכילה נפקא לן מסקול יסקל, אי להנאה גרידתא אתא לכתוב לא יהנה, אי נמי. אפילו לדידך לכתיב לא יאכל. ותו לא, את בשרו למה לי. אלא לאו לאשמועינן אע"ג דעבדיה כעין בשר שחוטה בהכשר אסור באכילה ובהנאה, דהשתא אצטריך ליה לקרא לאפוקי בלשון אכילה (ב"ק מא.). ואימא הני מילי. דאסור אם שחטו, היכא דבדק צור. דהייתו כעין סקילה באבנים (שם מא.). מידי סכין באורייתא כתיב. שהרי שחיטתו חשובה להתיר יותר משחיטת צור (שם). בקרומית. גלגל של קנה (חולין טו:). תרווייהו מלא יאכל. כר' אבהו להיכא דשחטיה וכל שכן להיכא דסקליה (ב"ק מא.). ולהנך תנאי. דב"ק פרק שור שנגח (מא:). דמפקי ליה. להאי נקי לדרשא אחרינא, לאשמועינן דתם פטור מחצי כופר, דקאמר נקי מחצי כופר, אם המית איש, דאילו מועד משלם כופר שלם והתם אפילו חצי כופר לא משלם, ואיכא דמפיק ליה לדמי ולדות, אם נגח אשה הרה ויצאו ילדיה (פסחים כב:).

מסורת הש"ס

א) גיטין מה. ע"ש ערכין ל. ע"ש, ב) נדרים מז:, ג) ע"ז נד: סב., ד) ת"כ פרשת קדושים פרשה ג פסחים כב: ע"ש ב"ק קא. ע"ש, ה) [״הנאה״ ליתא בכת"י. וכ"ל בפסחים ובב"ק], ו) חולין קטו., ז) [צ"ל מנלן], ח) מכילתא פ' משפטים פרשה י פסחים כב: ב"ק מא., ט) [בכת"י נוסף: הכתוב, וכ"ה בפסחים ובב"ק], י) [בכת"י: וממאי], כ) [צ"ל והאי], ל) [בכת"י נוסף: לאסור בהנאה. וכ"ה בב"ק], מ) פסחים כא: ע"ש ב"ק מא. חולין קיד:, נ) [צ"ל איסור הנאה במשמע עד כו' וכ"ה בשאר המקומות], ס) ע"ז כ., ע) [בכת"י: אע"ג דעבדיה כעין בשר דשחטיה אסור, וכ"ה בב"ק], פ) חולין טו: ע"ש ב"ק מא: ע"ש, צ) [בכת"י נוסף: קמ"ל. וכ"ה בב"ק], ק) מכילתא פ' משפטים פרשה י, ר) [״האי״ ליתא בדפו"ר, וכ"ל בכת"י], ש) [בכת"י נוסף: נפקא להו, וכ"ה בב"ק], ת) [דף נח.], א) [עי' ברכות לו ע"ב], ב) [דברים יד, כא], ג) [עי' פסחים כא סוע"ב], ד) [״התם״ יש למחוק. רש"ש], ה) [נדל"ל הא], ו) [כ"ה בדפו"ר, ורש"ל הגיה לפירוש ר"י], ז) [בדפו"ר: דקנסי', וצ"ל דקנסינן], ח) [בדפו"ר: וכשאמ', וצ"ל וכשאומרים], ט) [בדפו"ר נוסף: הן. וצ"ל שאיסורי הנאה הן], י) [צ"ל קידושי טעות], כ) [לקמן נח ע"א], ל) [עי' ב"ק קא ע"א], מ) [ובתוס' פסחים כב ע"ב ד"ה מנין], נ) [נדל"ל בערלה], ס) [נדל"ל לאוכחי], ע) [ועי' תוס' חולין ד ע"ב ד"ה מותר מידי].

הגהות הב"ח

(א) גמ' חורא (מאי קעביד) תא"מ ונ"ב ס"א מנא ליה:

מוסף תוספות

א. מאחר שהמוכר בפנינו. תוס' הרא"ש. ב. טיבותא היא לגבי משום טירחא דאורחיא. תוס' רשב"י. ג. טפי משיחזרו דמים למקומן. תוס' רשב"י.

תוס' ר"י הזקן

הא לא ברח. בתמיה. חורא. חור שהעכבר מצניע שם גנבתו. מנא ליה. מאין לו הגנבה. מתני'. נ) בעגלה. כל הני אסורין נינהו. מכרן. עבר ומכרן מותרין שהדמים מותרים שאינן תופסין דמיהם. ולפום מסקנא דנדרים פרק השותפים [מז, ב] אע"פ שאין תופסין דמיהן אסור לכתחלה לקדש בהם את האשה, דבעינן התם אי חלופין כגדולים דמי או לא, ובעי ס)לאודוחי ממתני' דתנא מכרן וקדש בדמיהן מקודשת, אלמא לאו כגדולין דמי, ודחי הכא נמי לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד, ולא איפשיטא ולחומרא. ואין הפרש בין קדושין ושאר הנאות כדמשמע הך שטה דנדרים כמו שבארנו בע"ז פרק ר' ישמעאל, ובריש השוכר שלא כדברי (רש"ג) [ר"ש] שכתב בפרק ר' ישמעאל [ע"ז נד, ב ד"ה למעוטי ע)]. גמ'. לא יהנה. כגון שלא יצבע מהפירות שעושים מהם צבע. ולא ידליק. מאותן פירות שמדליקין בהן.

(א)את לא דריש (ג)כדתניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע (1)לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי(ג) על הפרישה עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים: בעגלה ערופה: מנלן אמרי דבי (ד)רבי ינאי כפרה כתיב בה כקדשים: ציפורי מצורע: מנלן (ה)דתנא דבי רבי ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר (ו)מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר (ז)מבחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר איתמר (ח)ציפורי מצורע מאימתי אסורים רבי יוחנן אמר (א)משעת שחיטה ור"ל אמר משעת לקיחה ר' יוחנן אמר משעת שחיטה שחיטה הוא דאסרה לה ר"ל אמר משעת לקיחה (א) (ט)מעגלה ערופה נפקא מה עגלה ערופה מחיים אף ציפורי מצורע מחיים ועגלה ערופה גופה מאימתי (י)א"ר ינאי גבול שמעתי בה(כ) ושכחתי ונסבין חבריא לומר (ב)ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה אי מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתסרא אף ציפורי מצורע נמי משעת לקיחה לא מיתסרי הכי השתא התם אית ליה גבול אחרינא הכא מי אית ליה גבול אחרינא איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש (2)כל צפור טהורה תאכלו (ל)לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואי ס"ד מחיים אסורה לאחר שחיטה מיבעיא מהו דתימא מידי דהוה אקדשים דמחיים אסירי ואתיא שחיטה ומכשרה להו קמ"ל איתיביה (מ)(ג)שחטה ונמצאת טריפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה ואי ס"ד מחיים אסורה הראשונה אמאי מותרת בהנאה א"ל הכא במאי עסקינן כגון שנמצאת טריפה בבני מעיה דלא חל עלה קדושה כלל איתיביה (נ)שחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארז ושלא בשני תולעת ר' (ס)יעקב אומר (ד)הואיל והוקצה למצותה אסורה רבי שמעון אומר הואיל ונשחטה שלא כמצותה מותרת עד כאן לא פליגי אלא מר סבר (ה)שחיטה (ע)שאינה ראויה שמה שחיטה ומר סבר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה(פ) דכולי עלמא מיהא מחיים לא מיתסרא תנאי היא דתנא (צ)דבי ר' ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר (ק)מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר גופא כל צפור טהורה תאכלו (ו)לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי לא מצינו (ר)בעלי חיים שאסורים מתקיף לה רב שמואל בר רב יצחק ולא הרי מוקצה

רש"י

את לא דריש. לריבויא: כי הא' תנא. שפירש מלדורשן: היה דורש כל אתין שבתורה. לריבויא: פירש. שירא לרבות שום דבר להשוותו למורא המקום: כפרה כתיב בה. כפר לעמך ישראל (דברים כא): כקדשים. וקדשים אסורין בהנאה שהרי מועלין בהן (ש)ולא פרכינן אי מה קדש כו'(ת) דאין משיבין על ההיקש): לפורי מצורע. מכשירי בחוץ הן שהרי חוץ לעיר נעשית מצותן ולהכשיר את המצורע לבא במחנה: מכשיר בפנים. אשם מצורע: מכפר בפנים. כל הקרבנות: מכפר בחוץ. עגלה ערופה: מה בפנים עשה מכשיר כמכפר. לא חלק בין אשם מצורע לשאר אשמות: משעת שחיטה. נאסרת השחוטה והמשולחת מותרת כדלקמן: משעת לקיחה. נאסרות שתיהן עד שישלח המשולחת וניתרת בשילוחה: מעגלה ערופה. מה התם מיתסרא מחיים כקדשים אף כאן מחיים: ה"ג ועגלה ערופה מאימתי אמר רבי ינאי כו'. מאימתי נאסרת הואיל ואין דמיה (א)קדושין לא קדושת מזבח ולא קדושת בדק הבית אלא היא עצמה לעריפה: גבול שמעתי בה ושכחתי. מאימת נאסרת: ירידתה לנחל איתן. היא הגורמת לה שם עריפה ואוסרתה: הכא מי אית לה גבול אחרינא. וכיון דילפינן לה איסור מחיים ע"כ קיחה היא דגרמה: כל. רבויא הוא: אשר. רבויא הוא: לאחר שחיטה מיבעיא. ולמה לי קרא למיסרה בשלמא להיתרא דמשולחת איצטריך קרא אלא איסורא דשחוטה למה לי: ואתיא שחיטה ומכשרה לה. עם שאר עבודות והא נמי תתכשר לאחר גמר מצותה: טריפה. פסולה לטהרת מצורע דכתיב חיות(ב) (ויקרא יד): ונמצאת טריפה. קס"ד כשבדק בסימנים נמצאת שנטרפה בשחיטתה דאי נטרפה מעיקרא כגון ניקב קרום של מוח(ג) או שנחתכו רגליה(ד) לא שייך למיתני (ה)ונמצאת: יקח זוג לשניה. אין צריך להביא שתים אחרות: והראשונה מותרת בהנאה. דקס"ד שחיטה היא דאסרה לה והא לאו שחיטה היא: אמאי מותרת בהנאה. דילמא בשעת קיחה ראויה היתה והיכן הותר איסורה: שנמצאת טריפה בבני מעים. דבשעת קיחה לא הויא חזיא ולא חל עלה איסור: ר' יעקב סבר שחיטה שאינה ראויה. למצותה שמה שחיטה לאוסרה: מחיים לא מיתסרא. דאי איתסרא במאי פקע איסורה: תנאי היא. הני תנאי סבירא להו כדקאמרת דלא מיתסרא ותנא דבי רבי ישמעאל דיליף מכשיר ממכפר סבירא ליה דמיתסרא מחיים כמכפר: ואיפוך אנא. וזה אשר לא תאכלו לרבות את המשולחת: לא מצינו בעלי חיים שאסורין. איסור עולם:

מוקצה

תוספות

כפרה כתיב בה בקדשים. דכתיב (דברים כא) כפר לעמך ישראל וקדשים אסורין בהנאה שהרי מועלין בהן תימה דבכריתות (דף ו.) מפיק ליה מוערפו שם(ו) שם תהא קבורתה וי"ל דתרווייהו צריכי דאי משום כפרה ה"א דוקא מחיים אסורה בהנאה כמו קדשים אבל לאחר עריפה מותרת כיון שנעשית מצותה(א) להכי אצטריך וערפו שם ואי מוערפו שם לחוד ה"א דוקא לאחר עריפה אסורה בהנאה אבל מחיים לא להכי אצטריך כפרה(ב) אי נמי יש לומר דהא דקאמר הכא כפרה כתיב בה לא עיקר דרשא היא דהא איצטריך לדרשה אחריתי כדאמרינן בפ' קמא דחולין (דף יא.) דילמא טריפה היא וכי תימא מאי נפקא לן מינה כפרה כתיב בה כקדשים אלא עיקר דרשה דהכא הוי מוערפו שם(ז):

משעת שחיטה. פי' ומשולחת נמי תיאסר משחיטת חבירתה עד השילוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ובמשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא צפורי מצורע דמשמע תרווייהו(ג): מי אית ליה גבול אחרינא. דאין לומר הבאת ציפורים כמו הורדת עגלה ערופה דהא הורדת עגלה ערופה כתיב בפרשה (דברים כא) והורידו זקני העיר את העגלה(ד) אבל הבאת ציפורים לא כתיב(ה) אבל לקיחה כתיבה דכתיב (ויקרא יד) ולקח למטהר: וזה אשר לא תאכלו לרבות השחוטה. וא"ת להך תנא איסור הנאה מנא ליה אליבא דחזקיה דאמר(ח) לא תאכלו לא משמע איסור הנאה וי"ל דגמרי איסור משולחת משחוטה(ו) מה שחוטה אסורה אף משולחת אסורה ואיסור דמשולחת הנאה הוא דמחיים לא שייך אכילה(ח):

שחטה ונמצאת טריפה. פירש בקונטרס דקס"ד כשבדק בסימנין נמצאת שנטרפה בשחיטה כגון שנקב הוושט דאי נטרפה מעיקרא כגון ניקב קרום (ב) או נחתכו רגליה לא שייך למיתני נמצאת והיינו דקאמר גמרא אמאי מותרת בהנאה כלומר איסור שבה היכן הלך ומשני שנמצאת טריפה בבני מעים ולא חל בשעת שחיטה (ט)אלא מקודם שחיטה ולהכי מוקי לה בטרפות דבני מעיים דאי הוה מוקי לה בטרפות שבחוץ וקודם שחיטה לא הוה קרי ליה נמצאת אלא השוחט טריפה אבל בטרפות דבני מעיים נקרא שפיר נמצאת שהרי אינו נראה וקשה כי נמי נמצאת טריפה שנקבו הדקין(י) שמא הטרפות בא אחר הלקיחה וא"כ אמאי מותרת תאסר מספק לכנ"ל דמעיקרא ס"ד שוחט ונמצאת טריפה כגון שנקבו הדקין ופריך אמאי מותרת שמא אחר לקיחה היה ומשני שנמצאת טריפה בבני מעיים כגון שניטל הכבד(כ) או טרפות אחרת שודאי היה משנולד:

תנאי היא נאמר מכשיר כו' אף מכשיר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר. פי' בקונטרס מכשיר היינו ציפורי מצורע ומכפר עגלה ערופה תימה דהכא משמע דילפינן ציפורים דאסורים בהנאה מעגלה ערופה ובכריתות(ט) (דף כה.) משמע דילפינן עגלה ערופה מציפורים ויש לומר דמעיקרא צריך למילף ציפורים מעגלה ערופה דמה עגלה ערופה אסורה לכל הפחות משעת עריפה אף ציפור דמשולחת אסורה(י) לכל הפחות איסור דשייך בה והיינו על כרחך מחיים קודם שנשתלחה(כ) וכיון דאשכחן איסור מחיים במשולחת אם כן שפיר יליף התם עגלה ערופה דנאסרת מחיים מציפור המשולחת ואחר כך ילפינן ציפור השחוטה דנאסרה אף מחיים דהיינו משעת לקיחה מעגלה ערופה(ל):

הרי

עין משפט נר מצוה

קסט א מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"ז:
קע ב מיי' פ"י מהל' רוצח הל"ו:
קעא ג מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל"ט:
קעב ד ה ו מיי' שם הלכה ז:

תורה אור השלם

1. אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמוֹ תִּשָּׁבֵעַ: דברים ו יג
2. כָּל צִפּוֹר טְהֹרָה תֹּאכֵלוּ: דברים יד יא

תוס' ר"י הזקן

כפרה. כפר לעמך ישראל [דברים כא, ח], וקדשים אסירי בהנאה. צפורי מצורע. מכשיר בחרץ הם שהרי חוץ לעיר נעשית מצותה להכשיר המצורע לבא אל המחנה. מכשיר בפנים. אשם מצורע. מכפר בפנים. כל הקרבנות. מכפר בחוץ. עגלה ערופה. המשולחת. אחת מהצפרים שהיה משלח שמותרת דכל ריבויא הוא. השחוטה. שאסורה.

מוסף רש"י

את לא דריש. לריבויא דסבר לה כשמעון העמסוני שפירש כל אתים שבתורה לרבות, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא, אמר מה ארבה לירא עמו, פירש מכולן וחזר בו מכל ריבויין שדרש, דמדהא לאו לרבויי אתא, כולהו נמי לאו לרבויי אתו (פסחים כב:). פירש מכל דרשות שדרש, דכל אתין באין לרבות וזה אין מה לרבות בו (בכורות ו.). לרבות תלמידי חכמים. שיהא מורא רבך כמורא שמים (פסחים כב:). כפרה כתיב בה כקדשים. כפר לעמך ישראל, מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה (חולין יא. ובעי"ז ע"ז כט:). נאמר מכשיר ומכפר מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר מבחוץ. מכשיר בפנים, אשם מצורע וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאין באין אלא להכשירן בקדשים: מכפר בפנים, כל חטאות ואשמות, מכשיר בחוץ, צפורי מצורע שהן לטהר, מכפר בחוץ, שעיר המשתלח (חולין קמ.). ועגלה ערופה (כריתות כה.). עשה בו מכשיר כמכפר. אשם מצורע כשאר חטאות ואשמות (כריתות כה.). אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר. צפורי מצורע לאסורין בהנייה מחיים, כמכפר. כשעיר המשתלח ועגלה ערופה (שם). משעת שחיטה. ונאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב (ויקרא יד) ושלח את הצפור החיה וגו', ולא אמרה תורה שלח לתקלה (חולין פב.). משעת לקיחה. ושתיהן נאסרות עד שישלח (שם). מה עגלה ערופה. שנאמר בה קיחה, ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר, אסורה מחיים, אף ולקח למטהר שתי צפרים חיות, אסורות מחיים, ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר בירידתה לנחל איתן, אבל אלו אין בהן מעשה מלקיחה ועד שחיטה, וכיון דנאסרות מחיים על כרחך משעת לקיחה (שם). גבול שמעתי. מאימתי נאסרת (שם. וזבחים ע: וכריתות כה.). ונסבין חבריא. וסבורין התלמידים מדעתם (זבחים ע:). וזה אשר לא תאכלו מהם. יתירא הוא, מהם מן הטהורין, דהא אטהורין לעיל מייניה קאי, לרבות את השחוטה. אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרים, שיהו לדין ואוכלין אותה בני אדם, אלא ודאי מותר (חולין קמ.).

מסורת הש"ס

א) [פסחים כב: וש"נ], ב) בכורות ו: ב"ק מא: פסחים כב: [חגיגה יב. ע"ש], ג) [בכת"י נוסף: שכר, וכ"ה בב"ק ובפסחים], ד) ע"ז כט: חולין יא. [זבחים ע: מגילה כח.], ה) חולין קמ. כריתות כה. ע"ש, ו) [בכת"י: בפנים], ז) [בכת"י: בחוץ], ח) חולין פב., ט) [ע' חולין שם], י) ג"ז שם זבחים ע: כריתות כה., כ) [עי' תוס' חולין פב ע"א ד"ה אמר רבי ינאי], ל) ספרי פרשת ראה [חולין קמ.], מ) נגעים פי"ד מ"ה, נ) תוספתא דנגעים פ"ח ה"ח ע"ש, ס) [בכת"י: עקיבא], ע) כתובות לד. ב"ק עא. חולין פ. פה., פ) [בכת"י נוסף: אבל], צ) [חולין קמ. כריתות כה.], ק) [בכ"י בפנים], ר) ע"ז נד:, ש) עיין בח"ש ורש"א, ת) [ב"ק סג ע"ב],

א) [בדפו"ר: קדושי', ויתכן דצ"ל קדושים], ב) [עי' חולין קמ ע"א], ג) [שם מב ע"א], ד) [שם עו ע"א], ה) [עי' תוס' הרא"ש דרש"י חזר בו], ו) [דברים כא, ד], ז) [וע"ע תוס' ע"ז כט: ד"ה כפרה ובחולין פב. ד"ה א"ר ינאי], ח) [פסחים כא:], ט) צ"ל ולא. רש"ל, י) [חולין מב ע"א], כ) [שם], ל) [וע"ע תוס' כריתות כה ע"א ד"ה תנאי, ותוס' חולין פב ע"א ד"ה גמר],

הגהות הב"ח

(א) גמ' משעת לקיחה קיחה קיחה מעגלה ערופה. נ"ב כ"ה בס"א [עי' מהרש"ל]: (ב) תוס' ד"ה שחטה וכו' קרום של מוח או נחתכו וכו' שחיטה ולא מקודם:

מוסף תוספות

א. דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו [יומא נט:]. תוס' ע"ז כט:. ב. כתיב בקדשים דמיתסרי אף מחיים. תוס' ע"ז כט:. ג. ואין לומר ציפורי דעלמא דאם כן ליתני נמי שורים הנסקלים. תוס' טוך. ד. ויש בה מצות הורדה. תוס' הרא"ש. ה. ומי לא עסקינן שהם כבר אצלו. שם. ו. היינו הפרשה כדאמרינן אין הקינין מתפרשין אלא בלקיחת בעלים או בעשית כהן. שם. ז. דכיון דגלי לן קרא דשחוטה מיתסרא סברא הוא דגם המשולחת שתאסר עד השילוח שסברא הוא ששתיהן שוות עד גמר מצוותן. תוס' כריתות כה. ח. הלכך שחוטה נמי תיאסר בהנאה. תוס' שם. ט. גבי פלוגתא דעגלה ערופה מתי נאסרת רב המנונא אמר מחיים רבה אמר לאחר מיתה ודחיק לאשכוחי תנא כרב המנונא ומייתי לה מהכא דגמיר מכשיר ממכפר. תוס' הרא"ש. י. דשני ציפורים גמר ממכפר אפילו המשולחת. שם. כ. דלאחר שילוח שריא כדאמרינן בשמעתין. שם.